

SVEDALA KOMMUN

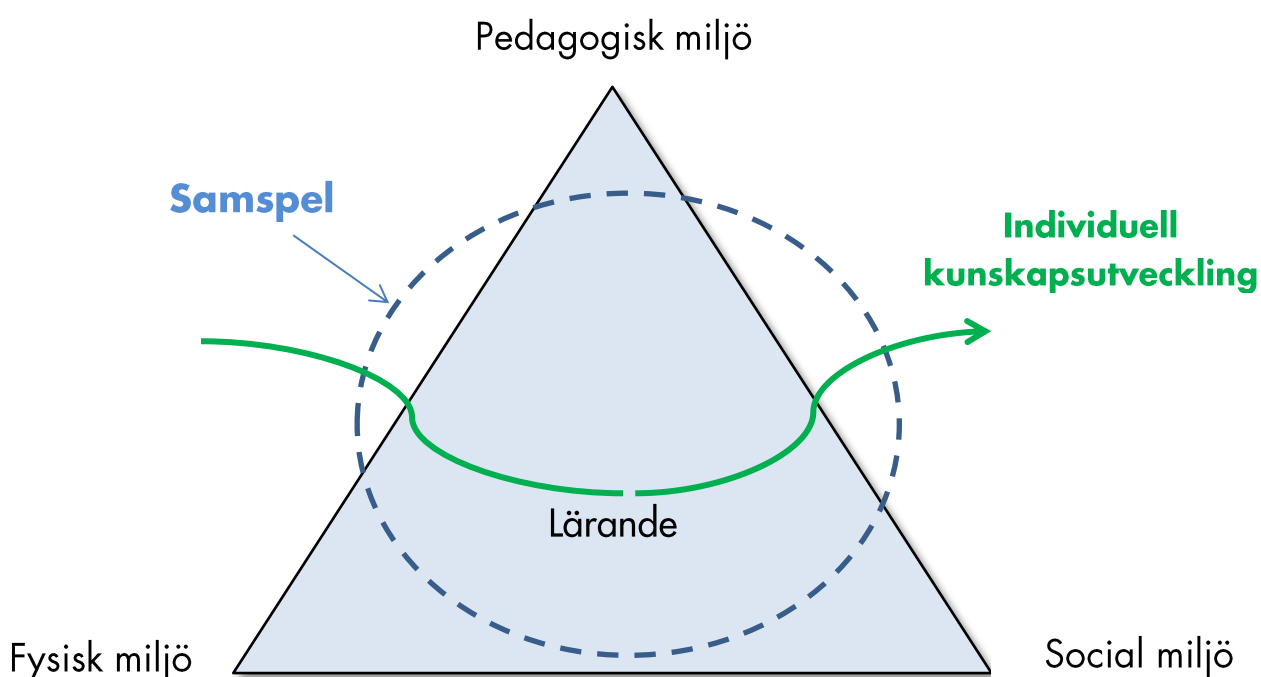
PEDAGOGISK UTREDNING

Följande material utgör en gemensam modell för Svedala kommun och ett stödmaterial för specialpedagoger. Sammanställt av en grupp specialpedagoger representerande alla skolor, november 2013.

MODELL FÖR PEDAGOGISK UTREDNING

Specialpedagogiska myndigheten har utarbetat en modell som kallas Tillgänglighetsmodellen. Modellen består av tre områden – social, pedagogisk och fysisk miljö. När de tre områdena samspelar utifrån elevens behov och förutsättningar kan utbildningen bli tillgänglig för eleven. Svedala kommuns gemensamma modell för pedagogisk utredning baseras på tillgänglighetsmodellen.

En funktionsnedsättning blir inget hinder om miljön är anpassad. Detta gäller såväl, fysisk, social som pedagogisk miljö.

UTGÅNGSPUNKT

Utgångspunkt i en pedagogisk utredning är alltid barnrättsperspektivet och en bedömning av KASAM d v s en Känsla Av SAMmanhang för eleven.

Barnrättsperspektivet

§ 2 Hur har hänsyn tagits till att barnet/ungdomen har likvärdiga villkor som andra?

§ 3 På vilket sätt har barnet/ungdomens bästa satts i främsta rummet?

§ 6 Vilka konsekvenser får den tänkta insatsen på barnets/ungdomens utveckling?

§ 12 På vilket sätt har barnet/ungdomen fått uttrycka sin mening?

KASAM

Är det begripligt, hanterbart och meningsfullt för barnet?

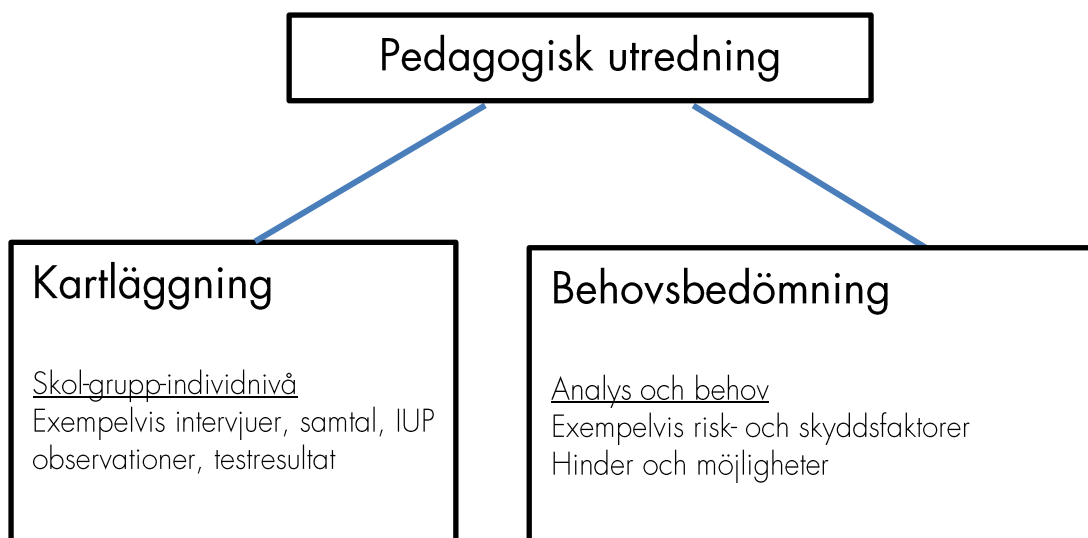
REKTORS ANSVAR ATT UTREDA

Enligt skollagen (kap 3 § 8) ansvarar personalen för att anmäla till rektor om behov av särskilt stöd föreligger.

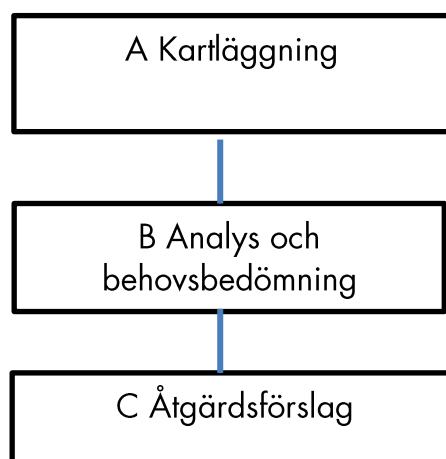
Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektor. Rektor ska se till att elevens behov skyndsamt utreds i form av en pedagogisk utredning.

PEDAGOGISK UTREDNING

En pedagogisk utredning består av två delar. Kartläggningen sker i arbetslaget med stöd av specialpedagog. Kartläggningen kan innehålla intervju av elev och vårdnadshavare. En kartläggning är en objektiv beskrivning av nuläget. Därefter görs i analysen en bedömning av elevens behov.

En pedagogisk utredning görs i tre steg. Först görs en kartläggning på individ-, grupp-, och skolnivå. Med utgångspunkt av kartläggningen görs en analys och bedömning av behov. Därefter föreslås åtgärder och ett åtgärdsprogram upprättas. Åtgärder ska följas upp och utvärderas.

Elevens behov samt åtgärder sammanfattas i ett åtgärdsprogram som utvärderas kontinuerligt enligt riktlinjer i allmänna råd. Elevhälsan ska höras om det inte är uppenbart obehövligt.

Följande frågeställningar är förslag och kan vara ett stöd för kartläggningen. Vilka frågeställningar som fokuseras avgörs utifrån varje elevs svårigheter.

A – Kartläggning

Kartläggning av den pedagogiska miljön

Den pedagogiska miljön handlar bl a om pedagogiska strukturer och stödstrukturer, arbetslag, elevhälsa, lärsituationer, lärstilar, lärvätyg, IT- i lärandet samt hjälmedel.

Skolnivå

- o Hur stor är klassen?
- o Hur ser resurserna ut i form av lokaler och personal?
- o Vem har huvudansvaret för eleven?
- o Vilka andra pedagoger träffar eleven?
- o Beskrivning av samarbetet i arbetslaget
- o Har eleven fått extra stödinsatser och i så fall vilka?
- o Har eleven tillgång till kompensatoriska hjälmedel?
- o Hur ser elevens schema ut?
- o Vad har personalen för kompetens och behov av fortbildning/handledning?
- o Vilka pedagogiska metoder används?
- o Hur samverkar olika instanser?

Gruppnivå

- o Vilka arbetsformer och metoder används (påverkar eleven positivt/negativt)?
- o Hur fungerar strukturer, rutiner och hållpunkter?

Individnivå

- o Hur är elevens kunskapsnivå i relation till uppsatta mål
- o Vad är eleven motiverad till respektive **inte** motiverad till att arbeta med?
- o Vilka starka sidor har eleven och vad har eleven för intressen som märks i skolan eller på fritiden – intressen som går att bygga vidare på?
- o Hur är elevens tidsuppfattning (känsla för tid, förståelse för tidsbegreppet och förmåga att orientera sig i tiden)?
- o Hur ser elevens tal- och språkutveckling ut (artikulation, ordförståelse och meningsbyggnad)?
- o Hur är elevens läs-, skriv- och talförmåga? Hur är elevens förmåga att förstå muntlig och skriftlig information? Screeningresultat?
- o Hur är elevens koncentration, uthållighet och uppmärksamhet?
- o Hur väl förstår eleven instruktioner och följer regler?
- o Hur anpassas material till eleven?
- o Använder eleven kompensatoriska hjälmedel och hur fungerar dessa?
- o Hur är elevens syn, hörsel, fin- och grovmotorik?
- o Medicinerar eleven?

Kartläggning av den sociala miljön

Den sociala miljön kan bl a handla om delaktighet, jämlikhet, mångfald och demokrati.

Skolnivå

- o Hur är lärarnas förståelse för och förhållningssätt gentemot elever i behov av särskilt stöd?
- o Hur samverkar olika instanser? Vilka är inblandade?

Gruppnivå

- o Hur är gruppen sammansatt (pojkar/flickor, helklass/grupper)?
- o Hur fungerar samspelet och grupp sammansättningen i undervisningsgruppen?
- o Hur är det psykosociala arbetsklimatet?
- o Hur fungerar relationer och samspel mellan inblandade parter? (Föräldrar-elev-personal)
- o Hur fungerar rasterna?
- o Hur bemöts eleven av elevgruppen?
- o Vilka relationer finns som är positiva och kan bidra till framgång?

Individnivå

- o Hur är elevens ansvar och inflytande?
- o I vilka situationer fungerar lärandet?
- o Hur är elevens närvaro i skolan?
- o Vad utmärker situationer där elevens lärande fungerar (ämnen, tider på dagen, gruppstorlek och annat som påverkar eleven)?
- o Vad utmärker situationer där elevens lärande **inte** fungerar (ämnen, tider på dagen, gruppstorlek och annat som påverkar eleven)?
- o Hur reagerar eleven på krav och i situationer där hon/han inte kan få sin vilja igenom?
- o Hur reagerar eleven på förändringar? (Behöver eleven förberedas noga för att det ska gå bra?)
- o Hur starkt utvecklat är elevens självförtroende och självbild?

Kartläggning av den fysiska miljön

Den sociala miljön kan bl a handla om Innemiljö, auditiv- och visuell miljö, luftmiljö, rumsfunktion, rumsutformning och utemiljö-skolgård

Skolnivå

- o Hur ser skolmiljö ut?
- o Hur ser innemiljön ut?
- o Hur ser utemiljön ut?
- o Klassrumsmiljön?
- o Hur är den auditiva miljön?
- o Hur är den visuella miljön? Belysning?
- o Finns störande intryck?
- o Hur ser måltidssituationen ut?

Gruppnivå

- o Är möbleringen funktionell och ergonomisk?
- o Hur är det möblerat utifrån ett kommunikativt perspektiv?
- o Finns en variation i möbleringen utifrån olika lärostilar?

- Finns det plats för olika lärsituationer/Rumsfunktioner?
- Finns det plats för återhämtning/vila ute och inne?
- Finns det plats för reflektion?
- Finns det möjlighet för kinestetiskt lärande?

Individnivå

- Finns det speciella anpassningar utifrån elevens behov, ex stol, kudde, belysning, hörlurar etc?

B – Analys och behovsbedömning

- Vilka arbetsformer och arbetssätt är mer kritiska eller mer stödjande för barnet/eleven?
- Vilka olika uppfattningar finns inom arbetslaget när det gäller resultatet av kartläggningen?
- Hur svarar skolans organisation upp mot elevens förutsättningar och behov?
- Hur använder arbetslaget de resurser som står till förfogande?
- **Vilka är skyddsfaktorerna?**
- Vilka är de stödjande miljöerna i den pedagogiska miljön?
- Vilka är de stödjande faktorerna i den sociala miljön?
- Vilka är de stödjande faktorerna i den fysiska miljön?
- **Vilka är riskfaktorerna?**
- Vilka är elevens styrkor och svagheter?
- Vilka är skolans styrkor och svagheter?
- Vilka slutsatser kan vi dra?
- Behövs kompletterande utredningar?

C - Åtgärdsförelag

Förelag på åtgärder kan bl a innebära följande:

- o Hjälp med struktur
- o Muntliga prov
- o Längre tid på prov
- o Skriftliga underlag från lektion (klassprotokoll, lärarens anteckningar, gemensamma anteckningar)
- o Samma plats i klassrummet
- o Instruktioner i form av checklista
- o Förtydligande instruktioner muntligt efter lektionens slut eller strax före
- o Förtydligande instruktioner på mejl
- o Talsyntes/Talböcker
- o Inlästa prov
- o Systematisk uppföljning/snabb feedback
- o Tillgång till taktilt material för att upprätthålla koncentration.
- o Stödfrågor när eleven ska skriva själv
- o Eleven äter frukost på skolan
- o Arbetsplaner för att träna att komma igång
 1. Vad ska jag göra nu?
 2. Var ska jag vara?
 3. Med vem ska jag vara?
 4. Hur länge ska det hålla på?
 5. Vad ska hända sen?
 6. Vad ska jag ha med mig?
 7. Varför ska jag göra det?

Källor/Referenser

Runström Nilsson, Petra(2012) *Pedagogisk kartläggning*

Skolverkets Allmänna Råd (2013) *Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av stöd*

SKL (2011) *Synligt lärande*

Asp-Onsjö, Lisa (2008) *Åtgärdsprogram i praktiken*

Persson, Bengt och Elisabeth, (2012), *Inkludering och måluppfyllelse*

<http://www.spsm.se/sv/Kurser-och-aktiviteter/Kursdokumentation/Dokumentation-fran-Specialpedagogiska-seminarier-Rektor-med-vetande-2013/>

En hjälpande hand för tillgänglig utbildning, ett stödmateriel från SPSM

<http://www.spsm.se/sv/stod-i-skolan/tillganglighet/>

Åkerman, Roger <http://www.spsm.se/PageFiles/14581/Roger%20%c3%85kerman.pdf>

Svedala i utveckling, http://webb2.svedala.se/utbildning/?page_id=51

Kartläggning sker alltid i tre nivåer?

Skolnivå – Verksamhetens värderingar och struktur

- o människosyn, kunskapssyn och syn på lärande
- o värderingar och attityder
- o syn på kön, klass och etnicitet
- o syn på barn/elever i svårigheter
- o förväntningar på barn och ungdomar
- o förutsättningar för barns/elevs lärande
- o resursfördelningsfrågor
- o personalens kompetens
- o arbetsformer (grupper, klasser, arbetslag, schema, timplaner, etc.)

Gruppnivå – Relationer i lärandemiljön

- relationer mellan barnet/eleven och kamrater barnet/eleven och vuxna i lärandemiljön vuxna och vuxna i lärandemiljön
- trygghet, ordning och reda, lugn och ro
- klimat och atmosfär
- utveckling av självkänsla respektive självförtroende
- anpassning av arbetssätt och material utifrån barnets/elevs förutsättningar och behov
- gruppammansättning

Individnivå - Elevers utveckling

- barnet/elevs syn på sig själv
- föräldrarnas syn på barnets/elevs situation
- personalens syn på barnets/elevs situation
- situationer där lärandet fungerar och tvärtom
- kunskapsnivå i relation till mål att uppnå
- starka sidor och intressen
- ansvar och inflytande

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Av kapitel 1 10§ skollagen följer att all utbildning och annan verksamhet som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt.

Av kapitel 3. 4§ skollagen följer att eleven och elevens vårdnadshavare fortlöpande ska informeras om elevens utveckling.

Av kapitel 3 8 § skollagen följer att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultat på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig personal en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Rektor bör

1. Skapa fungerande rutiner på skolenheten för att tidigt få information från lärare, annan skolpersonal, elever., elevs vårdnadshavare om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd.

Lärare och annan skolpersonal bör

2. Uppmärksamma tecken på att en elev kan vara i behov av annat stöd än vad som kan ges i det dagliga arbetet genom insatser i den individuella utvecklingsplanen, och i dessa fall skyndsamt utreda detta till rektor, och
3. Så snart som möjligt samtala med eleven och elevens vårdnadshavare om att det kan finnas behov av att utreda om eleven är i behov av särskilt stöd.

Att göra rektor uppmärksam

Det är rektor som ansvarar för att det finns tydliga och fungerande rutiner på skolan för vad som gäller när lärare, annan personal i skolan, elever eller elevs vårdnadshavare uppmärksammar att en elev kan vara i behov av särskilt stöd. Rektorn har också ansvar för att se till att skolans personal känner till och följer de här rutinerna. Detta är inte något som rektor kan delegera till någon annan på skolan.

(sidorna 18, 19 i skolverkets Allmänna råd "Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd")

Att göra utredningen

Själva uppdraget att göra en utredning kan rektor antingen delegera till någon i personalen på skolan eller så kan rektor själv utföra denna. Under utredningen ska samråd ske med personal från elevhälsan, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevens lärande, utveckling och hälsa. (s 23)

En diagnos innebär inte per automatik att en elev behöver särskilt stöd och den får heller inte vara ett villkor för att få särskilt stöd. (s 24)

För att skapa så goda förutsättningar som möjligt för elevens utveckling och lärande är det viktigt att den som gör utredningen samarbetar med eleven och elevens vårdnadshavare. (s 25)

Om elevens vårdnadshavare trots skolans ansträngningar fortsätter att motsätta sig en utredning kan skolan som huvudregel ändå göra en sådan utredning av skolsituationen om det bedöms som nödvändigt. Däremot måste medgivande när det handlar om att göra en psykologisk eller medicinsk utredning. (s 25)

Utredningen kan göras i två steg. Först görs en *kartläggning* av elevens svårigheter och skolsituation på individ- grupp och skolnivå. Därefter görs en *bedömning* om eleven är i behov av särskilt stöd och olika anpassningar som eleven har. För att få en helhetsbild av elevens situation är det viktigt att de som har deltagit i kartläggningen gör en gemensam analys av vilket särskilt stöd som eleven behöver. Det är betydelsefullt att både kartläggningen och bedömningen har ett pedagogiskt fokus och att tyngdpunkten ligger på en **analys** av hur skolan kan utforma och anpassa sin verksamhet för att skapa förutsättningar för den enskilde eleven. Utredningen behöver med utgångspunkt i elevens svårigheter, handla om skolmiljön kring eleven samt undervisningens innehåll och metoder. (s 26)

En utredning kan visa att eleven inte är i behov av särskilt stöd eller att eleven har vissa svårigheter i sitt skolarbete, men att elevens behov kan tillgodoses genom att skolan gör anpassningar i det dagliga pedagogiska arbetet och genom justeringar i den individuella utvecklingsplanen. I dessa fall ska skolan enligt skollagen inte gå vidare med att utarbeta ett åtgärdsprogram. (s 26)

Dokumentation av utredningen kan göras i två delar. Först görs en beskrivning av elevens svårigheter sedan och skolsituation utifrån den kartläggning som har gjorts, därefter nedtecknas den gjorda bedömningen av elevens behov av särskilt stöd. Dokumentationen kan med fördel göras kortfattad men den behöver ge tillräcklig information om elevens skolsituation och behov av särskilt stöd.

Exempel på blankett för att dokumentera utredningen bilaga 2 i Skolverkets Allmänna råd "Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd".

Skolan behöver dokumentera sina utredningar skriftligt eftersom det enligt skollagen är möjligt för elevens vårdnadshavare samt de elevers som har fyllt 16 att överklaga ett beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram, liksom innehållet i ett beslutat åtgärdsprogram. När utredningen är klar behöver skolan se till att elevens vårdnadshavare får ta del av den. (s 27)

Av kap 1 10 § skollagen följer att i all utbildning och annan verksamhet som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. (s 28)
Eleverna är själva experter på sin egen situation och deras åsikter kring utformningen av åtgärdsprogram är av stor betydelse för att det ska lyckas. (s 32)

Skolverkets Allmänna Råd *Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av stöd*